DE

REDUCTIONE MONETALI.

Quæstio.

An illa sit idoneus monetæ Regni hujus restituendæ modus.

Destinata Regni Comitiis Anni 1625.

ANNO M.DC.XXVII.

De Reductione monetali,

QUÆSTIO.

An illa sit idoneus monetæ Regni hujus restituendæ modus?

Destinata Regni Comitiis Anni 1625.

QUi de administranda Republica olim præcepta tradiderunt, frequenter solent adducere Medicinæ & Medicorum exempla, sine dubio propter analogiam ac similitudinem, quam homo, cujus corpus pro objecto sibi sumserunt Medici, cum Republica obtinet, adeò ut homo parva Respublica, & vicissim Respublica magnus homo non immeritò dicatur. Unde & Plato *a* virum politicum censet medico esse comparandum, & Aristoteles non obscurè in eo qui Reipublicæ præest, aliqua ex parte, medicinæ cognitionem requirit *b*. Cujus rei non ignarus quondam ille Menenius Agrippa, dissidium illud Romæ inter Senatum ac plebem exortum, eleganti apologo, de membris in corpore humano inter se dissidentibus, feliciter composuit *c*. Cùm igitur ad sanandam ac restituendam in hoc Regno monetam, remedii loco, quibusdam adhiberi nunc placeat Reductionem quam vocant; non abs re fuerit, Medicorum hac in parte insistere vestigiis, existiman-

a *in Politico.*

b *v. Plutarch. in Alexandro M.*

Ph Melanch. orat. de vita Aristot tom. 2. Declam. p. 377.

mantium, de remediis morbi, nisi priùs ipso morbo, ejusque naturâ & causâ cognitâ, certi aliquid definiri non posse *a*; morbum verò haud posse intelligi, nisi priùs natura sani corporis cognita fuerit *b*: utrumque hoc fine, ut causâ morbi, ipsoque morbo sublato, sanitas ægro restituatur. Proinde in hac enodanda quæstione, majoris lucis causa, duo nobis præmittenda, & explicanda esse videntur: primum, quæ sit bonæ monetæ, tanquam sani corporis natura: deinde verò, quæ sit depravatę in Regno monetæ causa, & morbosi hujus corporis conditio: quibus tandem subjiciemus quædam remediorum requisita, ac simul, quæ sit reductionis propositæ qualitas, ostendemus: ut ex iis cognosci possit, an Reductio restituendæ monetæ vim habeat, atque ita idoneus sit ejus in hoc Regno restituendæ modus, & appropriatum huic morbo monetali remedium.

Ad primum igitur quòd attinet, moneta quidem (perinde ut crasis in corpore humano) monetæ pręstat, secundum omnes gradus comparationis, ut alia sit bona, alia melior, alia verò optima, quæ scilicet ex puro argento vel auro conficitur. Ad hanc puritatem quo propiùs accesserit, minusque alieni metalli admixtum habuerit, vel melior, vel bona; denique & mala, pejor, pessima dici poterit, quo nimirum longiùs à puritate recesserit. Sed ad propositæ quęstionis discussionem sufficit, eam in primo gradu considerari, quo bona dicitur. Ut autem bona vocatur à bonitate; sic bonitas in moneta duplex est, constituens duas ejus partes essentiales: intrinseca videlicet, & extrinseca. Intrinseca bonitas vocatur aliàs pondus; extrinseca valor *c*, vocabulo satis noto. Est enim valor, publica monetæ, per characterem impressum, designata æsti-

a Leonh. Fuchs. meth. medic. ca. 49. Io. Fien. in epist. dedicat. comment. de flatib.

b Lev. Lemn. lib. 1. de complex. c. 5. in fin. Arist. lib. 5. eth. c. 1. in princ.

c Car. Molina. tract. cōmercior. n. 696 Budel. de monet. li. 1. c. 7.

æstimatio, quam vulgò etiam indicaturam vocant. Pondus autem, seu bonitas interna, teste Innocentio *a*, appellatur, ipsius argenti vel auri puri quantitas, quæ monetæ inest, sive respectu integræ cujuslibet marcæ, sive respectu particularum, in quas marca quælibet argenti vel auri distribuitur: quod Germani copulativè Schrot vnd Korn *b*; præfecti Officinarum monetalium vulgò pedem nuncupant: quòd ejus intuitu Magistri monetales, quasi ex præscripto, ut Budelius ait *c*; monetas suas cudere, nec latum unguem ab eo discedere debeant.

Porrò bonæ monetæ hæc est conditio & natura, ut partes ejus essentiales, pondus nimirum & valor, juxta legem cujusque reipub. debita proportione, & sibi mutuò, & argento infecto respondeant. Cùm enim moneta inventa sit propter commercia & contractus *d*, ad conservandam civilem inter homines societatem; contractus autem dirigantur ex regulis justitiæ commutativæ, juxta proportionem Arithmeticam *e*; ut scilicet unicuique contrahentium, pro re vel opera sua, quam alteri communicat, justum pretium obtingat; utique monetam oportet esse justam, per quam scilicet in commerciorum usu æquivalens quiddam, hoc est, æquè tantum revera retribuatur accipienti, quantum ab altero contrahentium datur. Hoc ut fiat, necesse est ut pondus argenti & auri, quod numo cuilibet inest, valori ejus exactè respondeat *f*: ita ut tantum argenti & auri verè sit in ipso numo, si redigatur in massam, quantum valor ei publicè impositus designat *g*. Nam pondus argenti & auri, quod monetæ inest, constituit monetæ materiam, sicut valor per characterem impressum designatus, rationem habet formæ *h*: constat autem materiam formæ semper oportere

a In apparatu sup quinq; libb. Decretal. ad c. quanto. De jurejur.

b Budel. d. c. 7.

c lib. 1 De monet c. 18 nu. 1.

d l. 1 in princ. D. De contrah. emt.

e Arist. li. 5. Eth. c. 4. & 5 & ib. Gipb. & Magir.

f Buda. lib 5 de asse in edit. Basil. Episcopij, anno 1557 p 246.

g Accurs & Bald. in d l 1. princ. D. De contrah. emt. Bart. in l. 1. c. De vet numis. pot. lib 11.

h d l. 1. D De cōtrah emt. Budel. lib. 1. de monet. c. 16 nu. 2 & 3.

tere esse analogam : quia omnis materia secunda relationem habet ad formam *a*, & necessariò determinata est, in certa quantitate, ad certam & unicam formam *b*. Quemadmodum igitur per naturam impossibile est, ut, (exempli gratia) materia muscæ recipiat formam elephanti; sic etiam rationi naturali consentaneum haud fuerit, si (verbi causa) materiæ grossi, hoc est, ponderi argenti quod simplici grosso inest, imponatur valor dutconis, id est, grossi triplicis. Et hæc sententia est omnium juris civilis interpretum, quos vulgò Legistas vocant *c*. A quibus tamen præsultore Innocentio, discesserunt Canonistæ, existimantes, pondus quidem argenti & auri, quod numo cuilibet inest, valori ejus exactè respondere debere, sed ita tamen, ut modicum aliquid detrahere liceat, quod impensis cudendi sufficiat, & honori Principum tribuatur, quod proinde voce Italica, cùm Latina non suppeteret, signoragium appellarunt: quàm rectè, ipsi viderint: & fortasse alio loco demonstrabitur. Sed tamen hanc sententiam plerique amplexi sunt *d*, non quod per se juri sit consentanea, ut Molinæus scribit *e*, sed propter hominum miseriam, quâ prima illa melior sententia obtinere non possit: ideò, inquit, necesse est consistere in secunda, eamque æqui boni facere. Quam & in hoc Regno receptam fuisse, experientia testatur, ut scilicet tantum ponderi monetæ defalcetur, quantum impensæ & signoragium important, & his exceptis, valori pondus respondeat: cui tamen & obtentu remedii vulgò sic dicti, nonnihil decedit.

Atque in his duabus monetæ partibus, prima & potissima ponderis est ratio, utpote ex quo valor dependet. Nam si moneta perpetuo conservetur in ponderis sui

a *Keckerm. li. 4. Syst phys. c. 1.*
b *Keckerm. li. 1 Syst. Log. cap 16. can. 2.*
c *Budel. d. lib. 1. De monet. c. 6. num. 1.*
d *Did. Covarruv. vet. numism. collat. c 7. nu. 5.*
e *d. tract. commerc. nu. 805. in fin.*

sui bonitate, conservatur simul etiam monetæ valor: sin autem pondus aliqua sui parte mutetur, vel ratione ipsius mixturæ metallicæ, seu ligæ, vel ratione numeri particularum, in quas marca quælibet spargitur; valorem quoque monetæ mutari oportet *a*, ita quidem, ut diminuto pondere novę monetæ, seu vernaculæ, seu peregrinæ, in usum commerciorum admissæ, augeatur statim ut homines id animadvertunt, valor monetę anterioris, nec frequentetur ampliùs in emtionibus ut pretium, sed incipiat rationem obtinere mercis. Quod manifestam habet rationem, propter argentum scilicet, quod majori pondere anteriori monetæ inest. Unde consequenter Thaleri, & argenti infecti, ipsiusque Hungarici & auri pretinm *b*; utpote quod semper, gentium consensu ac consuetudine, certa proportione argentum insequitur *c*; augeri oportet. Neque possibile est hoc ullis edictis refrenari, ut accuratè Molinæus ostendit *d*.

Ex his igitur, quęnam sit bona moneta perspicuum est, ea nimirum, cujus partes essentiales, pondus scilicet & valor, seu bonitas intrinseca & extrinseca, juxta legem cujusq; Reipublicæ, debita proportione, & sibi mutuò, & argento infecto respondent. Qualem & inclytus Rex Casimirus, qui primus, teste Cromero *e*, æs & argentum, ad exemplum Bohemorum, signare cœpit in hoc Regno, probavit in celebri illo Statuto, quo ad similitudinem Principis, qui unus est, unam quoq; in toto Regno monetam sanxit, quę debeat esse perpetua & bona, in valore & pondere, ut cæteris, hoc est, tam subditis, quam exteris, qui in Regno commercia exercent, tanto sit gratior & acceptior *f*. Etsi autem tot annorum decursu, moneta illa Casimiriana periit, adeo ut vix ulla ejus exstent vestigia;

a *Car Molin. d. tract. commerc. nu. 755.*
b *Alb Brun. De mon. augm & dimin partic. 17. nu 2.*
c *Bodin li 6 De repub. c. 3.*
d *d. tract commerc nu. 797. post Buda. lib. 3. & 5. de asse. p. 100 & 255.*
e *lib. 1. Polonia. p. 89.*
f *Herburt Latin. verbo, Moneta. §. ex quo.*

gia; tamen ex valore aureij, quem Divus Sigismundus I. Hungarico parem, primus omnium in hoc Regno signavit *a* (unde & nomen Hungarici accepisse videtur) cum valore anteriorum temporum collato, colligi potest, monetæ Regni pondus à pristino statu inde ad tempora Divi Sigism.I. non mediocriter descivisse. Sub quo remedium incommodis rei numariæ allatum fuit anno 1528: quo anno moneta Terrarum Prussię ad Regni monetam conformata fuit *b*, ita quidem, ut deinceps utrobique grossi 96. in marca Cracoviensi sex lotones argenti puri in se continerent; solidi 154. lotones tres; oboli 540. sesquilotonem; trigrossi 74. itemque segrossi 37. lotones 14. aureus verò in marca Prutenica continente auri puri 23. caratias & 6. grana, particulas verò 54. æstimaretur 45. grossis; thalerus Imperialis, 14. lotonibus, & duabus tribusve quartis tum constans, 30. grossis.

a Cromer. d. li. 1. d p. 89.

b v. Recess. convent. Statuum Terrar. Pruss. ejus anni.

Ab hac lege, proximi hujus seculi intervallo, in tantum paulatim deflexerat monetæ Regni pondus, ut dimidia plus parte esset debilius, quàm illo tempore fuerat; valori autem thaleri & Hungarici plus quàm duplum, incerto ac vago cursu accrevisset. Itaque ne malum hoc longiùs serperet, placuit Ordinibus Regni, in Comitiis sub finem anni 1620. habitis, per publicam Regni Constitutionem, certum Thaleris & Hungaricis definiri valorem; illis quidem 75. grossorum, his autem 4. florenorum Polonicalium, hoc fine, ut ad eum valorem moneta Regni, conveniente ponderis proportione, cuderetur. Quæ Constitutio anno 1623. reassumta, iterumque omnium Ordinum consensu approbata fuit. Atque hic nunc est monetæ Regni status, hæc debilitati corporis hujus monetalis conditio.

Ad

Ad causam verò hujus debilitatis quòd attinet, exploratum est, eam inde originem traxisse, quòd pondus in moneta Regni usuali diminutum fuit, technis quorundam hominum, pręsertim exterorum, ut artis monetalis periti affirmant, & exempla Imperii, de quibus edicta & decreta ejus fidem faciunt, attestantur: qui lucri sui causa, improbas ac varias monetarum species, diversis temporibus in hoc Regnum copiosè invexerunt: proque iis Thaleros Imperiales probæ notæ, etiam supra consuetam æstimationem conquisitos, simulque bonam Regni monetam grossorum simplicium, triplicium, sextuplicium, semigrossorum &c. exportarunt ac reformarunt, relictâ in Regno improbâ illâ monetâ. Unde factum, ut & bona Regni moneta periret paulatim, & Thalerorum Imperialium, ipsiusque argenti infecti, atq; adeò aureorum Hungaricalium pretium accresceret. Hac occasione Regni Officinę, partim extraneæ monetę extirpandę studio, partim indigenæ prorsus defecturę metu, partim denique lucri hujus monetalis, quod exteri intercepturi videbantur, pręoccupandi spe, operas & ipsę suas istorum exemplo urgere, seque conformare cœperunt, moribus ac institutis vicinorum, ab avita frugalitate ad peregrinorum intemperiem, ipsorum fraude, depulsę. Cùm enim novam monetam pondere anteriori parem cudere non possent, aucto nimirum jam, uti dictum, Thaleri & argenti pretio; pondus in ea diminuere, atque ita pedem monetalem mutare coactę sunt. Quo facto, crescere ulteriùs Thaleri & argenti pretium omninò oportuisse, ex rationibus superiùs adductis patet. Atque ita ex diminuto subinde pondere, & aucto inde semper Thaleri & argenti pretio, tandem ad eam tenuitatem redacta est

Regni

Regni moneta, ut ſub annum 1620. pondus dimidiâ plus parte eſſet debilius quàm fuerat, valori autem Thaleri plus quàm duplum accreviſſet, ut paulo antè dictum. Unde conſtat, quòd pes monetalis, tam ponderis, quàm ſingularum petiarum reſpectu, graviter ſit luxatus, & temperamentum monetæ corruptum, ipſaque adeò moneta debilitata: non ſecus atque in corpore humano, luxato pede homo debilitatur, ut rectè incedere ampliùs non poſſit; itemque diminuto ſanguine per phlegmatis redundantiam, non modò temperameutum ejus mutatur atque corrumpitur, ſed & corpus longè quàm antea fit debilius. Ac licet adhibitum remedium fuerit publica Regni Conſtitutione, de qua modò dictum, quâ Thalero valor ſeſquiduorum, & Hungarico quatuor florenorum Polonicalium impoſitus fuit; quę Conſtitutio corruptum illud temperamentum tale-quale in moneta probavit ac firmavit, & luxatione iſta pedis monetalis quaſi conſolidatâ, eundem ad commerciorum uſum, quantum potuit, adaptavit; quia tamen poſt hanc Conſtitutionem, valoris incrementum in Thalero & Hungarico nondum prorſus ſubſedit, ſed utriuſque pretium ab aſſignata æſtimatione etiamnum exorbitat atq; fluctuat; haud dubium id ſignum eſt, vitium adhuc aliquod in pede novæ monetę latere, quo Thaleri & Hungarici conſtitutum ſibi valorem in curſu obſervare prohibeantur. Quæ res occaſionem videtur quibuſdam prębuiſſe, cogitandi de novo ac ſolidiore aliquo remedio: quo non tantùm hoc vitium tolli, ſed ſimul univerſa res monetalis in hoc Regno priſtinæ ſnę reſtitui poſſet integritati.

Et quidem exiſtimarunt, nullum convenientius remedium huic incommodo adhiberi poſſe, quàm ſi Thaleri & Hungarici currens valor, uno actu reducatur ad eam, quæ ante 40. aut circiter annos fuit, æſtimationem, & nova huic æſtimationi conformis moneta ſtatim cudatur, eodem argenti pondere, quo tum percuſſa fuit: ſimulque rerum pretia reducantur ad priſtinam æſtimationem, & juſtam cum nova moneta proportionem. Hac enim ratione ſtatim nos habituros in Regno bonam ac fortem monetam, ac talem, qualis illo tempore fuit: & proinde Nobilitatem Polonam duplo plus auri & argenti, quàm hactenus, pro mercibus ſuis recepturam: puta, pro laſtâ ſiliginis, centum florenis fortè venditâ, Hungaricos in ſpecie 53. & groſſos 32. Thaleros verò Imperiales 85. in ſpecie, & groſſos 25. æſtimatio ſcilicet juxta pretium illius temporis, Hungarico groſſis 56. Thalero verò Imperiali groſſis 35. cùm pręſenti valore Hungarici 4. florenorum, & Thaleri 75. groſſorum permanente, conſecutura ſit tantùm 25. Hungaricos, Thaleros verò 40. in ſpecie. Viciſſim autem reductis rerum pretiis ad veterem æſtimationem, & juſtam cum nova fortiore moneta proportionem, ceſſaturam ſimul rerum omnium caritatem: eò quòd quiſque deinceps tantum emturus ſit unico (verbi cauſa) Hungarico aut Thalero, quantum annis ab hinc 40. aut circiter, emit, quantumque hoc tempore tot florenis, quot ſpecies iſtæ currenti valore expenduntur, comparaverit. Itaque emtoribus, Hungaricos & Thaleros expendituris, perinde futurum ajunt, ſive Thalerum 35. ſive 75. groſſis expendant. & ſic de Hungarico.

Sed ut Medici in curatione morborum, non temerè quid pro quo, ut dicitur, remedii loco adhibent, ſed priùs remediorum naturam & requiſita diligenter expendere ſolent, numquid ægro conducant; ſic & in curandis Rei-

publicæ malis videndum inprimis, numquid deceat, ac Reip. conferat, ipſique malo, cui medica debet adferri manus, ſit accommodatum. Quod in hac etiam parte nobis incumbere videtur, ut remediorum conditiones & requiſita quædam huc ſpectantia, ipſiuſque reductionis propoſitæ qualitatem inveſtigemus; unde liquere poſſit, an illa præſenti malo monetali conveniat, ac reſtituendæ monetæ Regni idoneum ſit remedium: quod in explicanda quæſtione propoſita, tertio loco à nobis conſtitutum fuit inquirere. Sunt autem inter alia, quæ nobis hîc conſideranda veniunt, bonorum remediorum hęc requiſita: primum, ut ſint naturæ conſentanea: alterum, ut ſint ſalutaria ac ſalubria: præterea, ut ne ſint jure prohibita: denique ut ne repugnent experientiæ.

Inprimis in remediis requiritur, ut naturæ ſint conſentanea, non verò contraria: adeoque in omni officio Medici conſiderandum eſt, ut naturæ convenienter operetur *a*. Quod & Cicero in officiis vitæ civilis monet *b*, ut eam ineamus viam, quæ ducit ad convenientiam conſervationemque naturæ: quam ſi ſequemur ducem, inquit, nunquam aberrabimus. Compertum eſt autem, ut magnus quidam Medicinæ autor ſcribit *c*, ſubitas mutationes, & præcipites actiones, naturę inviſas eſſe: paulatim opus aggreditur, & ſecuritatem magis quàm celeritatem amat. De quo & Chymici, naturæ ſagaces miniſtri & ſcrutatores, diligenter monent, in opere Chymico non feſtinandum, ſed naturam imitandam eſſe, quę ſuum habet motum & tempus determinatum *d*, & facit ſuam operationem paulativè *e*. Quin & ipſe Medicorum princeps Hippocrates *f*; plurimum, inquit; & repentè corpus movere, periculoſum, omneque nimium naturæ inimi-

a *Leonh. Fuchs. meth. medic. c. 41.*
b *lib. 1. Offic. §. Officium autem.*
c *Pet. Severin. in Idea Medic. phil. c. 13.*
d *Geber. in lib. investigat. magiſt. Morien. de trāsmut metall.*
e *Autor Roſar. phil.*
f *Aphor. 52. ſect. 2.*

cum; quod verò paulatim fit, tutum. Et Galenus *a* appoſitè ad pręſentem caſum, docet, ſi quis temperamentum mutare, ac vertere in melius ſtudet, ſenſim ac per otium id fieri citra noxam. Jam verò quid magis aut repentinum, ac ſubitum, aut nimium, eoque naturæ minus conſentaneum, ſed contrarium, proinde periculoſum magis dici poteſt, quàm ſi Thaleri & Hungarici in tantum auctus & currens valor, uno actu ad æſtimationem tam exilem, hoc eſt, Thalerus à 75. groſſis, ad groſſos 35. & Hungaricus à florenis 4. ad 56. groſſos dejiciatur: ut ex ſequentibus clarius patebit, & analogia Medicæ artis oſtendit. Si quis enim ex humano corpore, non dico morbido ac languente, ſed etiam valentiſſimo, dimidium ſpiritus vitalis, ut ita dicam (quia ſpiritus per ſe non recipit diviſionem) repentè & uno actu educere conetur, quis non periculoſum hoc eſſe judicet, ac cum vitæ diſcrimine conjunctum?

Alterum boni medicamenti requiſitum eſt; ut ſit ſalubre, hoc eſt, ut morbi cauſam, ipſumque morbum tollat, non verò augeat, proinde ęgrum ſanitati reſtituat, non perdat *b*. Diximus autem ſuperiùs, cauſam hujus morbi monetalis fuiſſe lucri ſtudium, & cudendi, ſeu, ut ita dicam, monetandi cacoëthes: quod ab exteris, mediante adulterinâ monetâ, invectum, operas Officinarum Regni ad æmulationem provocavit. Quod certè hac reductione non minuetur, ſed augebitur: utpote, quę novam ſubminiſtratura eſt quæſtui materiam, ad eas anguſtias nunc propemodùm redacto, ut propter immenſum argenti pretium, nimiamque monetæ Regni tenuitatem, intendi ampliùs commodè non poſſe videatur; per hanc autem reductionem, novas vires, procul

a *lib. 5. de tuend. ſanit. c. 8. & lib. 6. c. 3. quem refert Leonh. Fuchs. meth. medicin. c. 24.*
b *Hippocr. aphor. 22. ſect 2. & Franc. Vales. ibid. in commēt. Galen. lib. 7. meth. meden. c. 12.*

omni dubio, sit acquisiturus. Cùm enim novam monetam, quæ cudi debet, pro more Officinarum monetalium, fundari oporteat in valore Thaleri Imperialis, & argenti infecti pretio; necesse est, ut tenuior ac deterior fiat ipso Thalero: siquidem Magistri monetales in subducenda monetæ cudendæ ratione, primo loco ponunt argenti pretium, in eoque opus suum fundant; secundò computant signoragium; tertiò impensas monetales, & alia, quæ impensis adjiciunt; postremo remedium, quod vocant; eaque omnia ponderi, seu intrinsecæ bonitati monetæ detrahunt. Itaque necesse est, ut moneta fiat ipso Thalero, tanto deterior, quanto plus ei istarum rerum nomine decedit. Unde valorem Thaleri, & per consequens, ipsius argenti infecti pretium, post hanc ad 35. grossos reductionem, statim augeri, & pedem monetalem rursum, toties, quoties id continget, semper de novo debilitari, pro modo quæstus oportebit, ut suprà est demonstratum. Neque cessabunt Campsores, & numularii segregatores ac resolutores numorum, à prioribus ac consuetis monetarum aucupiis, quin majore conatu, novam fortiorem monetam, ac ponderosiores ejus species, ipsosque Thaleros Imperiales, persequantur, & in Officinas monetales importent. Atque ita redibit labor actus in orbem. Moderna verò debilior moneta, per hanc reductionem contemtui omnium exposita, inutilis reddetur commerciis; venditoribus semper novam fortiorem, aut Thaleros & Hungaricos expetituris, rejecturisque viliorem: ut in Germania nuper accidit, adeoque in hoc ipso Regno Ortonibus Silesiacis contigit. Unde ipsam tandem, cum incredibili omnium Regni incolarum intertrimento, usu commerciorum excidere, atque ita

ita prorsus annihilari, eoque angustiæ redigi necesse est, ut vel Regno emigrare, & exterorum Argyrocopiorum libidini sese dedere, vel genitrici suæ jugulum præbere cogetur: quæ sobolem suam monetalem, numerato pro ea possessoribus quàm minimo fas erit pretio, in catinum adiget, ac paulatim universam extirpabit. Itaque hac reductione neque causa morbi, neque ipse morbus auferetur, eoque nec moneta Regni restituetur. Est enim restituere, ut Jurisconsulti docent *a*, in pristinum statum reponere, ac retrostatuere, id est; in eum casum rem constituere, in quem fuisset, si nihil, adversus quod facienda esset restitutio, evenisset. Hoc enim verbum in jure etiam ad facta pertinet *b*, eamque vim habet, ut non solùm opus factum restituendum, sed etiam omne damnum datum resarciendum sit *c*. Quod hac reductione non modò non fit, sed damnum etiam duplicatur, ac quod reliquum adhuc habet moneta vigoris, adimitur. Cùm enim, ut suprà dictum, duæ sint monetæ partes essentiales, pondus & valor; hactenus plus dimidium ponderis intercidit; nunc per hanc reductionem plus quàm dimidium valoris perit; imò universa in Regno hactenus percussa moneta, ut paulo antè ostensum, internecioni traditur: ac pes monetalis, cujus luxatio per Regni Constitutionem, ceu quoddam emplastrum ac ligamen, consolidata ac firmata, callum quodammodò jam obduxit, non restituitur pristinę integritati, neque adeò ad memoratæ Constitutionis normam accommodatur, sed frangitur, & tanquam inutilis à corpore monetali resecatur & abjicitur: Quod cum altero boni medicaminis requisito, superiùs adducto, manifestè pugnat, ac cum celebri illo, tot seculorum memoria probato, Periandri Regis ad

a *Alciat. ad l. restituere. 75. D. De verb. sig.*

b *Alciat. ad d. l. restituere.*

c *Alciat. in l. cum Prætor. 81. D. eod.*

ad filium monito ; Ne malum medicaretur malo *a*. In quod sanctus quidem ille Rex olim impegit, qui post raptam alterius conjugem, ut erratum corrigeret & occultaret, curavit interfici maritum *b*. Cujusmodi remedia sapientes omnium temporum improbarunt *c*: siquidem hoc modo mala duplicantur *d*: ut fieri solet in morbis, quæ inepta curatione fiunt deteriores, juxta illud Poëtæ:

Curando fieri quædam pejora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigisse fuit.

Similiter & hæc reductio duplicabit malum monetale, reique publicæ & privatæ dolorem, cruciatum atque calamitatem adferet intolerabilem, ipsoque morbo, de cujus curatione agitur, longe graviorem: tum propter ingens & irreparabile damnum *e*, quod inde redundabit in omnes, cujuscunque status, maximè verò pauperes, & mediocris fortunæ homines, qui potissimam, ac penè omnem substantiam suam inde amittent, & in extremas tandem egestatis ac famis redigentur angustias *f*; tum propter magnam confusionem *g* ac fraudes in commerciis atque contractibus, contra regulam justitiæ commutativæ, de qua suprà dictum. Unde porrò jurgia, rixas, turbas ac lites infinitas oriri necesse est, ut historiæ & Jurisconsultorum scripta testantur: quas prudentes omnium temporum Legislatores summo studio præcavendas, imò & amputandas censuerunt *h*, ut in Repub. conservetur concordia.

Tertium quod à nobis propositum remedii requisitum hoc erat, ut ne sit jure prohibitum: quale est venenum malum, quod non modò jure prohibitum est dare pro

a *Herodot. lib. 3.*
b *2 Sam. 11.*
c *Thucyd lib. 5. Plutarch. lib. An seni sit ger. Resp. varior. tom. 2. circa fin.*
d *Ph. Melanch. Postill. Dom. 15. p. Trin.*
e *Budel lib. 1. de monet. c. 16. nu. 12.*
f *Molin. tract. commercior. num 793.*
g *Budel. d c 16. nu. 8.*
h *l. 2. § 8 & 9. C. De jurejur. prop. cal. dan. l. properandum. 13. in princ. & § 2. l. apertissimi 16 C. De judic. l. 3 C. De fruct. & lit. expen.*

pro medicamento *a*, sed etiam vendere: ita ut veneni nulla contrahatur emtio, nisi tale sit, quod adjectione alterius materiæ, usui nobis esse possit *b*. Jam verò jure prohibitam hanc esse reductionem, tribus ex causis manifestè satis constat. Primò, quòd cùm duplex in moneta bonitas sit, intrinseca, & extrinseca in valore imposititio consistens, ut suprà dictum; in utraque sibi aliquid utique acquirit, qui monetam acquirit. Quod autem quis rectè & legitimè acquisitum habet & possidet, id ei invito, sine ipsius facto adimi jure non potest, sive in totum, sive in parte *c*. Adimitur autem ei per hanc reductionem, extrinsecæ bonitatis pars tanta, quanta per reductionem valori currenti detrahitur; quod jura divina & humana prohibent. Deinde valor publica legis autoritate impositus, & populi consensu receptus, est quædam testificatio veritatis & justitiæ ipsius monetæ *d*, ipsaque lex characterem impressum approbans, & valorem ejus definiens, instar est sigilli, quod chartæ seu diplomati apponitur, cujus fidem omnes sequuntur *e*. Reprobato igitur valore, populi consensu recepto, publicaque lege priùs approbato, reprobatur & infringitur publicum quasi sigillum, in detrimentum eorum, qui publicam fidem sequuti sunt *f*; quod nullo jure fieri potest. Postremò cùm numus omnia metiatur, & sit generalis omnium mensura, jure gentium introducta, non solùm quoad pondus, sed etiam quoad valorem; ideò reprobato valore, publica lege, populique consensu priùs approbato, mutatur generalis omnium mensura: quod omnia jura tam divina quàm humana damnant: ut ex Thoma Aquinate refert & confirmat Molinæus *g*, & addit, non sine stoma-

a *l. qua actione 7 §. Celsus. D. ad leg. aquil.*
b *l. quod sæpè. 35. § veneni. D. De contrah. emt.*
c *l 2. D. De his qui sui vel al jur. sunt §. 2. Inst. eod l solvendo. D. De negot gest. § juris. Inst. De just. & jur. l. id quod nostrum. D. D. reg. jur.*
d *Molin. d. tract. commerc. num. 793.*
e *Molin. d. nu. 793.*
f *Molin. d. nu. 793.*
g *d. nu. 793.*

 cho:

cho: Omnium fraudationum & cauponationum monetæ, nulla tetrior & execrabilior est, quàm cùm pecunia semel probata & expensa, in totum vel in parte reprobatur in cursu seu indicatura. Tunc enim non solùm publica fides & mensura abrumpitur, sed etiam furtum manifestum, non in unum aut alterum, sed in omnes committitur. Idque in Regno Franciæ perpetratum fuisse, & ipse deplorat, & Budæum id meritò, tanquam improbum καπηλεῖον, & sceleratissimum inventum, execrari *a* scribit: præsertim cùm hac arte anno 1537. circiter decem millia pauperum, in Armoricis & vicinis Regionibus, fame necata fuisse asserat. Quis neget igitur, venenatum hoc esse medicamentum, imò venenum longè pessimum, quod tot hominum millia absorbuerit? quis dubitet omni jure prohibitum, ac tale quod in usum admitti nullo pacto debeat?

a *lib 5. de asse. p. 255.*

Postremum idonei remedii requisitum nobis erat, ut non repugnet experientiæ: cujus in re medica, tanta est autoritas, ut ab ea Medicinam cœpisse, historicorum antiquissimus testetur Herodotus *b*, & ipsi Medici non eant inficias *c*, eoque Medicorum nemo ei facilè obloquatur. Testatur autem Budelius *d*, clarissimus Jurisconsultus, & monetarum olim in certis Germaniç partibus præfectus, reductiones ab initio, & ante multa secula tentatas ac motas, nullo unquam tempore felicem optatumque exitum esse consequutas. Itaque etsi Ordines Imperii quoque de reductione non parùm solicitos fuisse scribit; ipse tamen ad experientiam, quâ millies edocti fuerint, provocat, ac suadet, ut potiùs in currenti ac usitato valore, in quo diu multumq; con-

b *lib. 1. Plutarch lib. De occultè vivendo. var. tom 2.*
c *Leonh. Fuchs. meth. medic. c. 4. in princ. & fin.*
d *lib. 1. de monet. c. 16. nu. 12.*

constitit, conservetur ac toleretur pecunia, quàm ut ad pestiferum reductionis venenum, uti vocat, recurratur: præsertim cùm ab eo tempore, quo pecunia in usu esse cœpit, semper ferè ejus valor extrinsecus creverit, rarissimè verò deminutus sit *a*. Quod & in hujus Regni moneta observavit Cromerus *b*. Quantæ confusiones etiam, proximis hisce aliquot annis, in vicinis Germaniæ provinciis, inde extiterint, notius est, quàm ut longiore explicatione egeat. Ex his igitur luce meridiana clarius apparet, Reductionem propositam cum requisitis bonorum remediorum è diametro pugnare; proinde nec restituendæ monetæ facultatem, quam fronte promittit, obtinere.

a *d. c. 16. nu. 8.*
b *lib. 1. Poloniæ p. 89.*

Sed objiciunt hîc nobis reductionis autores alteram consilii sui partem, de reducendis pariter rerum pretiis: quam non solùm rerum omnium caritati, sed velut alexipharmacum, omnibus etiam venenatis qualitatibus, in isto reductionis monetalis remedio latentibus, opponunt: quas hac ratione innoxias, ipsamque proinde reductionem salutarem ac opportunam fore, aliis diversum sentientibus persuadere conantur: non secus ac venenum adjectione alterius materiæ mitigatur ac corrigitur, ut nocendi naturam deponat, & usui humano servire possit, eoque ex illicito fiat licitum: ut suprà in tertio remediorum requisito attigimus.

Quæ sanè objectio alicujus fortasse momenti foret, si pecuniæ, & rerum æstimationis par esset ratio; & caritas rerum à sola monetæ alteratione, per diminutionem ponderis, & intensionem valoris ejus, proveniret. Sic enim videri posset, depresso valore Thaleri & Hungarici, auctoque statim pondere novæ monetæ, haud

haud difficilem fore depressionem pretiorum in rebus omnibus, ac proinde caritati rerum hoc modo prospectum iri. Sed primùm in his duobus maxima est dissimilitudo atque disparitas. Pecuniæ namque, ut Jurisconsulti docent, perpetua est æstimatio, & una atque eadem ubique potestas *a*; rerum autem aliarum, & fructuum inprimis, æstimatio variabilis atque fluxa est: tum propter varietatem locorum ac temporum, tum propter proventus incertitudinem *b*. Deinde pecuniæ pretium verum ac justum lege publica statui potest, atque adeò debet *c*; pretium autem cujusque rei justum atque verum definiri à lege non potest, propter dictam locorum ac temporum varietatem, proventuumque incertitudinem *d*. Et ideò in annona, iisque quæ ad victum pertinent, in quibus pretia, maximè propter pauperes, ac tenuioris fortunæ homines, omninò constitui oportet *e*, certis locorum Magistratibus, eorumque annuæ curæ id committitur. Sicut olim jure civili, Romæ & Constantinopoli, Præfectis Urbi *f*; postmodum etiam jure tam Civili quàm Canonico, Episcopis *g*, jure Feudali, ex Constitutione Friderici I. Imperatoris, Comitibus Provinciarum *h*; tandem etiam Civitatibus *i*; cui & jus Culmense adsti-

a *l. 1. in princ. D. De contrah. emt. l. fin. C. De vet. numis. pot. lib. 11.*

b *l. ideò. 3. D. De eo quod cert. loc l pretia. 63. §. ult. D. Ad leg. Falcid.*

c *d. l. 1. in princ. verb publica. D. De contr. emt.*

d *d. l pretia. d. § ult. & d. l. ideò.*

e *l. annonam. 6. D De extraord. crim l. 2 D De leg. Jul de annon. l. 1. C. De episc. aud. c. 1. Extr. De emt. & vend. And. Dinner. De justo rer. pret. defin. quæst. 4.*

f *l. 1. § cura carnis. D. De off. præf. urb. l. 1. C. De frumen. urb. Constantinop. lib. 11. Dinner. De just. rer pret. q. 3.*

g *d. l. 1. De episc. aud. d c. 1. De emt. & vend.*

h *li. 2. Feud. tit. 27. De pace tenend. & ejus violatorib. §. post natalem. 4. Dinner. d. q. 4.*

i *Bart in l nemo 9. num. 2. C. De Jud & calicol. Myns. cent. 5. obs. 26. quos & alios allegat. Dinn. d. q. 3. nu 3.*

stipulatur *a*. In reliquis autem rebus omnibus potestati contrahentium permittitur pretia rebus statuere: qui vel ex communi hominum æstimatione, quâ scilicet res vendi atque comparari communiter solent, pretium inveniunt; quod proinde in jure pretium verum ac justum dicitur *b*; vel speciali licitatione definiunt; quod inde pretium conventum appellatur, eò quòd voluntate contrahentium statuitur *c*. In quo naturaliter, hoc est, jure gentium (propter emtionis & venditionis scilicet necessitatem atque utilitatem *d*) concessum est contrahentibus, se circumvenire atque circumscribere, ita ut liceat, quod minoris est, pluris vendere, & quod pluris est, minoris emere *e*, dummodò absit dolus *f*, nec dimidiam justi pretii partem excedat circumscriptio *g*. Quod pretium pro justo etiam habetur, & in dubio tale præsumitur, donec contrarium probetur *h*. Sin autem de eo lis aliqua oriatur inter eos qui contraxerunt, in arbitrium Iudicis id refertur, qui pro ratione loci ac temporis, controversiam dirimat *i*. Denique pecuniæ æstimatio universalis est, omnes in universum res concernens atque afficiens, tam parvas, quàm magnas, mobiles & immobiles, seu domi natas, seu peregrè advectas, pretiosas & viles; rerum

a *lib. 1. c. 10.*

b *l si quis uxori. 52. §. si statuliber. 29. D. De furt. l. 2. § portio D De leg. Rhod de jact. l. filiusfam. 114. §. si quid alicui. 5. D De legat. 1. l. mortis. 18. §. ult. D. De mort. caus. donat. l. si res 12. §. 1. D. De jur. dot.*

c *l. si voluntate. 8. C. De rescind. vend.*

d *Dinner. De just. rer. pret q. 1 §. recte igitur.*

e *l. in causæ 16. §. idem Pomponius. 4 l item si § ult. D. Loc cond.*

f *l. si dolo 5. C. De rescind. vend. l. 3. in fin D. pro soc. l. tenetur. 6. §. ult. D. De act emt. & vend*

g *l. 2. C. De rescind. vend.*

h *Roland à valle. cons 64 nu. 18. & seqq. vol. 4 quem refert Dinner. De just rer. pret. q 2. in fin.*

i *l. 3. D. De eo quod cert. loc.*

rerum autem pretia non quarumlibet jure constitui possunt aut debent, sed tantùm annonæ, & earum quæ ad vitæ sustentationem necessariæ sunt, ut paulo antè dictum *a*: Quare cùm tanta sit inter æstimationem pecuniæ, & aliarum rerum dissimilitudo atque disparitas; non potest sanè à reductione monetæ ad reductionem pretiorum in aliis rebus, tanquam à simili, argumentum duci *b*, sed potiùs, cùm inter se disparatæ res sint, locum hîc habet, quod Jurisconsulti tradunt; Separatorum separatam esse rationem & jus. Et, Ex separatis non inferri de uno ad aliud *c*.

Jam verò etiam caritatis rerum non sola causa est alteratio monetæ, ut paulo antè dicere cœpimus; sed oritur illa etiam præterea ex penuria rerum necessariarum; itemque ex abundantia auri & argenti: utpote quo res omnes in quocunque loco æstimantur & appretiântur. De quo Plutarchus *d* & Plinius *e* fidem faciunt, asserentes, Paulum Æmilium, subacto Macedoniæ Regno, tantum auri & argenti Romam attulisse, ut populus à solutione tributorum liberaretur, & pretia agrorum duabus tertiis statim augerentur. Quibus & Suetonius adstipulatur *f*, qui refert, Augustum Imperatorem, tantum divitiarum ex Ægypto apportasse, ut usuræ minuerentur, & pretia agrorum longè majora fierent quàm fuissent antè: non utique propter penuriam agrorum, qui neque crescunt, neque diminuuntur, sed propter auri & argenti abundantiam, quæ contemtum ejusdem ac vilitatem peperit, exorta est caritas

a *latè Dinner. De just. rer. pret. q. 4 § qui enim. & §§. 2. seqq.*
b *Nic. Everh. in top. legal. Loco à simili nu. 3 & 7 & 11. in fin.*
c *Bart. in l. fin. D. De calumniat. Everh. Loco à separatis.*
d *in Æmilio Paulo.*
e *lib. 33. c. 3.*
f *In Octaviano Augusto.*

caritas rerum æstimatarum, ut Bodinus ostendit *a*. Qui similiter ex historia Indica refert *b*, in Peruana, pòst subactam illam provinciam, caligas panneas trecentis ducatis emtas fuisse, chlamydem mille ducatis, equum quatuor vel quinque millibus, mensuram seu pocale vini ducentis ducatis, propter summam scilicet auri & argenti in ista regione abundantiam: unde plus quàm centum milliones auri, & bis tantundem argenti, aliquot haud multorum annorum spatio, in provincias Europæ allatum fuisse scribit. Penuria verò, eodem Bodino teste *c*, contingit vel propter nimiam rerum avectionem; vel propter impedimenta, rerum necessariarum importationi obstantia, ut sunt vectigalium immodicæ & morosæ exactiones; vel denique propter nimiam absumtionem seu corruptionem ac dissipationem rerum, quibus ad usum vitæ communis indigemus.

Quid verò adversus hæc omnia præsidii nobis adferre poterit pretiorum tantoperè commendata reductio? Primum enim nulla reductio pretiorum lege aliqua universali fieri poterit, sed tantùm speciali ordinatione Magistratus cujusque loci; nec nisi in ijs rebus, quarum pretia constitui possunt, ut in annona publicè venali, & ijs quæ ad victum pertinent, uti suprà demonstratum est: quæ sanè exigua rerum omnium, pecuniâ æstimatarum, est portio; ad reliquas non pertinet, nec in ijs vel operari quicquam, vel cessare circumventio poterit, jure

a *In tract. De augm. & decrem. aur. & arg. §. præcipua causa.*
b *In d. tract. §. incredibile.*
c *d. tract. de augm. & decrem. aur & arg §. tertia. & §. altera.*

jure gentium permiſſa , dum ſuis ſe in jure deſcriptis limitibus contineat , ut ſuprà explicatum. Quantum igitur momenti tantillum hoc adferet, collatum ad univerſale detrimentum illud , damnumque ingens , quod ex reductione monetæ in univerſos & ſingulos , cujuſcunque ſtatus & ordinis homines redundabit? Ne dicatur, quàm difficilis & perplexa vel iſtorum pretiorum futura ſit executio. Deinde in tollendis caritatis rerum cauſis, & inprimis ad evitandam in hoc Regno rerum neceſſariarum penuriam, quidnam, quæſo, contra rerum ex Regno avectionem efficere poterit hæc pretiorum reductio? ſiquidem relinqui oportebit univerſæ Nobilitati liberam proventuum ſuorum omnium, quantocunque pretio venditionem, ac conſequenter etiam civibus memoratas merces emturis , ac vi privilegiorum ſuorum , liberâ mercium gaudentibus evectione. Quæ tamen, unà cum pretio, legem accipit non à Regni Conſtitutionibus, nec ab ementium aut vendentium arbitrio , ſed à ſola exterarum Nationum indigentiâ, Regionumq; vel harum , vel illarum ſterilitatibus , aut ſecundis fructibus : ut experimenta commerciorum hujus Regni teſtantur. Eademque rerum peregrè huc advectarum eſt ratio: quarum omnium pretia , communi gentium inter ſe negotiantium æſtimatione, vel majora , vel minora fiunt , pro cujuſque gentis indigentia, proventuumque ubertate. Impedimenta verò importationi rerum obſtantia, in vectigalium, puta,

puta, exactionibus , non amovebuntur per hanc reductionem , ſed cumulabuntur potiùs : eò quòd mercatores, neceſſarias res importaturi , vectigalia, reliquaque exactionum onera, in nova fortiore moneta dependere, hoc eſt, pro ſimplo duplum luere cogentur. Denique prodigendi & abſumendi cupiditatem in rebus ad uſum vitæ neceſſariis , non minuet hæc pretiorum reductio, ſed mirificè potiùs augebit, omnibus ſcilicet in hanc ſpem erectis, dimidio minoris ſe nunc res omnes quàm antea, comparaturos. Præterquàm quod huic prodigalitati, non pretiorum reductionem, ſed leges potiùs ſumptuarias, imò Magnatum, atque adeò ipſorum Principum exempla , mederi oporteat, Bodino teſte *a*. Poſtremò divites in Regno , qui auro & argento abundant, hac reductione pretiorum etiam confirmati, minus ſibi quam antea, legem imponi patientur, quin (ut Cicero ait) quanti quanti benè ſe emturos putent quod neceſſe eſt *b*.

Conſtat igitur ex his omnibus , pretiorum reductionem peſtiferas reductionis monetalis qualitates haud corrigere, nec avertendis malis atque incommodis ex ea manantibus, par aliquod ſubſidium poſſe adferre ; nedum ut damnum illud , quod hactenus ex diminutione ponderis , paſſi ſunt omnes, vel in minimo reſarciat : proinde merum eſſe prætextum, quòd ad perſuadendam monetæ reductionem, de reducendis pariter rerum pretiis, tam ſpeciosè obtenditur. Quare meritò ac jure concludimus,

a *d. tract. de augm. & decrem. aur. & arg. §. quarta & §. edicta.*

b *lib. 12. ad Attic. epist. 24.*

mus, propositam aurei & Thaleri reductionem, cùm vim ac proprietatem salutaris remedii nullam in se habeat, sed naturæ sit inimica, monetæ laboranti funesta, Reipublicæ calamitosa, jure tam divino quàm humano prohibita, ipsi denique experientiæ, rerum magistræ contraria; ideò non esse idoneum monetæ hujus Regni restituendæ modum, sed tanquam venenum Reipublicæ, reique monetariæ pessimum, meritò fugiendam.

ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

FINIS.

Synopsis analytica explicatæ hujus quæstionis.

In enodanda quæst. An per Reduct. corruptio rei monetalis in Reg. curari possit?

- *Duo præmittuntur;*
  - *1. Quæ sit bonæ monetæ, tanquam sani corporis natura, secundum*
    - *Partes ejus essentiales, quæ duæ sunt;*
      - *Pondus.*
      - *&*
      - *Valor.*
    - *Partium qualitatem, quæ consideratur,*
      - *In se.*
      - *In moneta Regni.*
  - *2. Quæ sit corruptionis monetæ Regni, tanquam morbi monetalis, causa, tum*
    - *Externa, seu procatarctica; Campsorum fraudes.*
    - *Interna, seu proëgumena; Monetariorum quæstus.*
- *Exinde investigatur Reductionis propositæ, tanquā remedij asserti, qualitas. ubi*
  - *1. Refertur consilium suadentiū hanc Reductionem, ex*
    - *Utilitate ejus.*
    - *Incommodorum inde provenientium aversione, per reductionem pretiorum in rebus omnibus.*
  - *2. Improbatur hoc consilium, ex*
    - *Qualitatibus inter se contrariis,*
      - *Bonorum remediorum;*
      - *&*
      - *Reductionis propositæ.*
    - *Disparitate rationis in pretio*
      - *Pecuniæ,*
      - *&*
      - *Aliarum rerum.*
    - *Causarum caritatis rerum pluritate; utpote existentis*
      - *Non ex sola alteratione monetæ,*
      - *Sed etiam ex aliis causis, ut;*
        - *Abundantia auri & argenti.*
        - *Penuria rerum necessariarum.*